5de JAARGANG. CURACAO DEN 1n SEPTEMBER 1888. N° 244

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN.

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire, en Aruba per drie maanden fl. 2,— met vooruitbetaling.
Voor het Buitenland per jaar fl. 10,—
Afzonderlijke nummers fl. 0,25.
Prijs der Advertentiën van 1 tot 7 regels fl. 0,50, voor elken regel meer fl. 0,07½.

BUREAU VAN DIT BLAD
PLEIN VAN PIETERMAAI. N° 129.
UITSLUITENDE AGENTEN VOOR EUROPA:
P. JOLY & J. MARTIN,
66, RUE LAFAYETTE. PARIJS.
C. LEUCHS & C°
17, BARRETT'S GROVE, LONDEN.

E Coerant aki ta sali toer Dia Sabra.
Su prijs di Abonnement ta fl. 2.— pa tres luna, pagar padilanti.
Pa lugarnan foi Curaçao, Bonaire i Aruba fl 10,— pa anja.
Un number só fl. 0,25.
Un anuncio di 1 té 7 regel, fl 0,50, cada regel mas fl. 0,07½.

Een kruistocht tegen de slavernij.

—o—

Herhaaldelijk komen er tijdingen uit Afrika omtrent de vreeselijke slavenjacht, die daar tot schande voor de beschaafde wereld onder de arme negers woedt, en de hartverscheurende gruwelen, waarmee ze gepaard gaat. Van de hand van kardinaal Lavigerie, den grooten apostel der slaven, is een schrijven bekend geworden, waarin hij een beroep doet op de bekende offervaardigheid der katholieken van Nederland en België om hem in zijn edelen strijd tegen dien geesel te hulp te komen. Dat roerend schrijven laten wij hier eerst in zijn geheel volgen, om daarna eenige der vreeselijke bijzonderheden mee te deelen, welke de couranten ons melden:

„De laatste post van Zanzibar brengt mij pas het verhaal van een dier ijselijke tooneelen van barbaarschheid. Vroeger zou ik deze niet hebben openbaar gemaakt: thans nu het werk der gerechtigheid begint, zal ik deze tijdingen onmiddellijk in handen stellen der pers. Gij zult dus kunnen lezen en gij zult er uit zien, hoe die duivels niets eerbiedigen, noch leeftijd, noch sekse, noch zwakheid; hoe zij de vrouwen dood aan hun voeten strekken, wanneer zij weerstand bieden; hoe onze missionarissen verplicht zijn aldus de doodsangsten te lijden van duizend dooden, niet voor zich zelven [zij hebben overigens het offer van hun leven gebracht], maar omdat zij, getuigen van het ongeluk der zwarten, in de onmogelijkheid zijn hulp te verleenen, omdat zij hen niet door onvoldoenden tegenstand kunnen blootstellen aan een nieuw bloedbad en zij niet meer voor allen het losgeld kunnen betalen, en hun hart wordt dubbel verscheurd, door de vreugd van hen, die zij bevrijden en door de wanhoop van hen, die geketend vertrekken.

Herhaalt de bijzonderheden, die ik u heb medegedeeld. Zoo gij machtiger stemmen kent, die beschikken over een der organen, die de publieke meening vormen en bevestigen, richt dan vooral mijn bede tot hen.

Er wordt in de handelingen der apostelen verhaald dat terwijl de H. Paulus in Klein-Azië predikte, hij in zijn droom een man zag uit Macedonië, die, rechtopstaande, aan den anderen kant van den oever, in de houding van een smeekeling, deze bede tot hem richtte: *Transiens .... adjuva nos!* Trekt de zee over en komt ons helpen," een bede die thans door mijn stem de slaven van Afrika aan de Christenen van Europa richten. Katholieken van Nederland en België, steekt de zee over, die ons scheidt en komt ons te hulp! De H. Paulus gaf gehoor aan de bede tot hem gericht.

Hij bevrijdde in Macedonië de zielen, die gevangen waren onder het juk van het kwaad. Mogen de Christenen van deze zoo katholieke landen eveneens overkomen naar deze ongelukkige streken, de eenen door het zenden hunner liefdegaven, de anderen door de kracht hunner armen ten dienste te stellen en eindelijk deze volkeren, die in de schaduwen des doods en in de nog treurige duisternis der slavernij gezeten zijn, verlossen.

† Charles kardinaal Lavigerie."

Tijdens zijn reis naar Rome heeft kardinaal Lavigerie met den Paus verschillende malen een onderhoud van bijzonder gewichtigen en ernstigen aard gehad. De vurige en heilige apostel, die den zijnen zooveel geloof inboezemt, dat het hem voldoende is hun te schrijven: „Goed voor het martelaarschap!" [zooals aan Mgr. Charbonnier zaliger gedachtenis, onlangs als slachtoffer van zijn ijver gevallen], opdat zij hem antwoorden: „Daarvoor ben ik gekomen," heeft de H. Vader tot in de minste bijzonderheden mededeeling gedaan omtrent de verwoestingen van den slavenhandel in Binnen-Afrika, in het middelpunt zelfs van de missiën der „witte paters." De Paus heeft hem voorschriften en de meest uitgestrekte volmachten verleend om den geesel, die dit ongelukkige land ondermijnt, en *die het dreigt te ontvolken*, uit te roeien.

Inderdaad, op een uitgestrekt grondgebied ter grootte van Frankrijk, heerscht de slavernij, en ontduikt de internationale verdragen die den slavenhandel hebben afgeschaft. De schandelijke handel woedt vooral in de diepste binnenlanden. Vier à vijfhonderd duizend stuks.... menschelijk vee, worden ieder jaar aan hun land ontrukt: niets anders dan kinderen en vrouwen! Want, daar de ondervinding heeft geleerd, dat de wolwassen negers een slechte handelswaar zijn te land, omdat zij er altijd in slagen te ontsnappen en hun geboorteland te bereiken, hebben de slavenhandelaars het besluit genomen, zich eerst te ontdoen van de mannen; en dat geschiedt in een verhouding van vijf ongeveer op een familiegroep, zoodat er op die wijze twee millioen personen jaarlijks uit Middel-Afrika verdwijnen, en dat er na vijftig jaar niemand meer zal wonen in deze vruchtbare en rijke streken. Want de slavenhandelaars oefenen hun afschuwelijke nijverheid uit in het groot, bij middel van werkelijke jachten op den mensch, evenzoo als men in een landstreek, geteisterd door wilde dieren, jacht maakt op de beesten.

Zij zijn afgericht op dit soort van.... sport waarbij zij jacht maken op huns gelijken. Hiervoor worden meestal mestiezen van negers en muzelmannen, wier wreedheid door geheel Afrika bekend is, gebruikt. „God heeft de blanken geschapen," zeggen de inboorlingen; „God heeft de zwarten geschapen, maar," voegen zij er met ontzetting bij: „het is de duivel die de mestiezen geschapen heeft."

Deze mestiezen werpen zich, als de gunstige tijd van den slavenhandel is aangebroken, aan het hoofd van Mohammedaansche negers met goede en ver dragende geweren gewapend op het land, zij vallen onverwachts op de dorpen aan, die zij plunderen en verbranden, overal de mannen vermoordend en wanneer de vrouwen en kinderen dus zonder verdediging zijn, grijpen zij hen, ketenen hen vier aan vier den bengel om den hals en voeren hen weg om ze te verkoopen.

Te moeten verhalen welke beklagenswaardige tochten, vol mishandelingen, geprikkeld door aanhoudenden angst zij afleggen, aan-

---

FEUILLETON.

RECUERDO DI UN SOLDÁ BIEUW.

—o—

(*Fin*).

Mi mama a dal un gritoe i el a cai sin forza na suela. E gritoe a trece Willem un poco na tino, hende por a lesa desesperacion den su wowonan; el a coeminsa golpea su frenta coe n'e mes moketa ceránan, coe cual el a menaza su mama, i coe un maldicion terrible el a sali for di cas.

Nunca lo mi por lubida e escena-ai. Mi pober, bon mama a haja un beroert, koe a hibé te na borde di sepulcro. El a salba su bida, ma el a keda lam pa semper. E manoe, koe tabata traha tantoe pa duna pam na su jioenan, a keda completamente inútil. Si hendé a bisa Willem, tempoe el a bandona cas inocente i bon, koe lo el a bin haci lo ke el a haci, lo el a kere koe tabata imposible; n'e tempoe-ai é no tabatin comprendementoe di com peligroso mal egemplo ta, com fácil pa camna ariba caminda di picá ta.

Te despues mi a bin haja sabi kiko tabata causa di e escena tristoe, koe mi a caba di conta. Willem a sali for di su guarnicion, contentoe di koe é tabata bai su cas algun dia. Ora el a caba su trabao i koe é kier a bini cas, el a contra coe un amigoe; un di esnan koe a hacié lo ke el a bira. Nan no tabatin sino un momentoe pa tuma solamente un grog, pasobra Willem tabatin ansia pa jega cas. Un momentoe a sigui otro i e momentoenan a jega te na dos dia di desorden i borracheria, koe a haci Willem lubida su deber militar, su mama stimá, toer, toer cos.

Lo ke Willem a spera, a sosode: é tabata degradá. Ora su tempoe di castigoe a pasa, el a sigui caí mas ainda den e vicionan. na cual el a entregué. Nos no tabata haja su noticia mas; ni mi cartanan é no tabata responde, probablemente di verguenza. Seis luna despues nos a haja noticia koe Willem tabata maloe na peligro den un hospital i koe é tabata desea di mira nos. Tabata duel mi mama koe é no tabata na estado di cumpli deseo di su jioe i nunca el a sinti su desgracia manera n'e momento-ai. El a pidi mi pa mi bai inmediatamente: "bisé koe mi ta pordoné toer, toer cos," el a bisa mi jorando, i a parce mi koe mi a sinti su manoe paralizá tembla di conmocion.

Mi a haja mi ruman na un estado deplorable; el a destrui su bida coe bagamunderia di toer sorto, ma e pader, koe a bisjité durante su enfermedad i administré santoe Sacramentoe, a sigura mi koe el a duna toer prueba di profundo arrepentimiento i koe muchoe be el a papia di e sufrimentoenan koe el a proporciona su mama.

Ora mi a jega na su cama el a pasa su braza flacoenan na mi gargant i é tabata jora amargamente. "Mama, pober mama," ta toer lo ke é por a papia. Mi a bisé kiko mama a papia; el a halsa su bista manera pa gradicimentoe na cieloe; palabranan di su mama a alivia su pena un poco.

Ora é no tabata muchoe benauwd, é tabata papia di e felicidad di nos cas, koe el a destrui, di nos mama, koe el a haci asina desgraciado.

"Ta mi debilidad a haci mi asina miserable," é dici coe mi; "mal egemplo i reparo humano tabata causa di mi caida, principalmente e último. Tabata molesta mi pa mi amigoenan jama mi un sokete; sanger tabata subi na mi cabez, ora nan tabata hari mi; mi kier a moestra nan koe mi no tabata mucha chikitoe, koe mi tabata homber i ...., mi a duna promé paso, un paso koe nan a aplaudi muchoe. Asina mi a costumbra mi poco poco coe vicio, koe te n'e tempoe-ai mi tabata desprecia den profundo di mi alma, ma na cual reparo humano tabata cadená mi mas

eengeschakeld als booswichten, het zou de treffendste lijdensgeschiedenis zijn.

Als de vrouwen, afgemat door den tocht, uitgeput door ontberingen [men geeft haar niet meer voedsel dan een handvol gestampte rijst daags] stilstaan en vallen, niet in staat nog een stap verder te gaan, dan doodt men haar. Met één sabelslag slaat men het hoofd van den romp dat op den grond rolt, en de tocht begint op nieuw, terwijl het kind zich aan het ontzielde lichaam zijner moeder vastklemt.... Soms, wanneer dergelijke strafoefening niet helpt om de afgejaagde kudde menschen aan te wakkeren, stelt de mesties een voorbeeld: „Gij wilt niet meer loopen?"—„Ik kan niet meer! Ik zal hier blijven!"—„Goed, gij zult hier blijven." En met één houw van zijn sabel hakt hij de weerspannige een arm af. „Ja!" herhaalt hij vol woede: „gij zult hier blijven," en hij hakt een been af. „Blijft nu hier!" En, om de anderen te dwingen, han laatste krachten in te spannen, neemt hij de trillende ledematen, die hij ver weg werpt, schreeuwende: „Dat is versch vleesch, dat zal de wilde dieren lokken en zij die niet meer loopen kunnen, zullen door de beesten worden verslondee!" En dan tracht de troep vol schrik zoo haastig mogelijk vooruit te komen en de rustplaats te bereiken.

De kardinaal, die wil ingelicht worden volgens rapporten van ooggetuigen, van alles wat er van dag tot dag omgaat in zijn missies, ontvangt elk jaar vier brieven uit het hartje van Afrika. Elke brief kost 1000 franks, daar men verplicht is, om wisselplaatsen van negers te vormen, die de brieven te voet naar Zansibar brengen. De laatste brief, gedagteekend van 3 December is geteekend door den overste der missie van Manyéma, een landstreek aan gene zijne van het meer Tanganika, in het hart van de verzengende luchtstreek van middel-Afrika. Deze overste is de zeereerw. pater Moinet, een voormalig pauselijk zouaaf, die op roemrijke wijze met de zouaven van Patay den veldtocht 1870—71 meemaakte. Van dit merkwaardige stuk maakte de kardinaal melding bij gelegenheid zijner conferentie in St. Sulpice. Het bevat de verschrikkelijkste bijzonderheden omtrent de wijze waarop de slavenhandelaars op dien datum een hunner gewone strooptochten hadden uitgeoefend. Hierover in een volgend nummer.

DE TOESTAND IN ITALIE.

De zittingen der italiaansche Kamers en senaat zijn eenige weken geleden gesloten. In Januari a. s. worden zij weder geopend met een troonrede en dan denkt Crispi een geheel stel nieuwe wetten klaar te hebben, die den invloed, welke de katholieke godsdienst nog op scholen, liefdewerken enz. uitoefent, voor goed zullen breken. Behalve het in orde brengen van eenige kleinigheden, dat als vacantiehuiswerk worde beschouwd, rust de regeering dus tot Januari uit van het besturen van een land, dat zij volstrekt in geen benijdenswaardigen toestand achterlaat.

De romeinsche correspondent van den *Univers* hing kort geleden een treurig tafereel op van den toestand in Italië, die met den dag ernstiger wordt. Het parlement, de anti-clericale pers, het liberalisme, al die revolutionnaire elementen, welke zoo dapper zijn om allen tegelijktijdig een armen weerloozen priester aan te vallen, laten zich den voet op den nek zetten door een dictator, die een reptiliën-systeem van een ander heeft afgezien. De afgevaardigden doen zonder nadenken wat zij willen, en in een der laatste zittingen stemden zij zoodanig in den blinde, in zulk eene verwarring, dat een afgevaardigde vroeg waarover men aan het stemmen was, en dat een minister na de stemming opstond om te vragen, of de uiterste linkerzijde soms rechterzijde was geworden. Een liberaal milaneesch blad schetste den toestand meesterlijk, toen het van de Kamerleden zeide: „De eenen zijn bevreesd voor de clericalen, de anderen voor de republikeinen, allen voor de regeering. De beginselen worden miskend; knoeierijen en eigenbelang spelen de hoofdrol. Wat moet van dat alles terecht komen?"

De economische en finantiëele toestand is zoodanig, dat binnenkort een groote ramp moet volgen. Deze is voor eenigen tijd uitgesteld, doordat het Pauselijk jubilé geld in het land gebracht heeft. Te Rome heerschte in het begin van dit jaar de vreeselijke bank-en bouwcrisis. Het geld ontbreekt nog altijd, en het oogenblik staat voor de deur, dat een algemeene ruïneering zal plaats hebben. „Het arsenaal onzer belastingen is zoo volledig," zeide de afgevaardigde Plebano, „dat ik eenieder uitdaag er nieuwe uit te denken."

Slechts éene zaak vermeerdert: de volksellende. En met al die ellende heeft men het deficit der begrooting tot honderd millioen opgedreven. Men werpt het geld met handen vol weg aan zoogenaamd patriottische monumenten, men ruïneert Rome met het oprichten van allerlei nuttelooze gebouwen, men ontsiert het met zijne klassieke en godsdienstige gedenkstukken te vernietigen, men werpt millioenen weg om een onmetelijk monument voor Victor Emmanuel op het Capitool op te richten. Maar weinig kilometers buiten Rome's muren grijnst de akeligste ellende.

Op eenige mijlen van de stad, achter Tivoli, bevinden zich eenige kleine plaatsjes. Om daarvan één te noemen, neme men Guadagnolo. Dit is gelegen te midden der bergen en heeft geen enkelen toegang dan een rotsig pad, hetwelk men voor eene uitgedroogde stroombedding zou houden. Putten of wellen zijn er niet: zoodat de arme bewoners drie kwartier langs de moeielijkste paden moeten loopen om kruiken water te halen. Het plaatsje bestaat uit eene opeenhooping van de waigelijkste hutten, zooals een hollandsche boer niet eens voor varkensstal zou willen hebben. De engel des lands is een arm priester, die tot woning drie ellendige kotjes heeft. In den winter lijdt hij met het geheele gehucht honger. Bijna nooit wordt er iets anders gegeten dan *polenta*, d. w. z. een koek van maismeel met olie, en men is nog blij, wanneer men dit bezit. Vleesch eet men alleen, wanneer er een dier gestorven is.

Verwondert het, wanneer men weet, dat vreemdelingen, die zich met eigen oogen van de waarheid der beschrijving wilden overtuigen, tranen stortten bij het zien van zooveel ellende? Maar is het niet hemeltergend, dat de regeering in plaats van die arme lieden te helpen, hun de weinige soldi, die zij bezitten, als belasting afperst!

Guadagnolo is geen uitzondering: het is slechts eene plaats uit de velen. De Italianissimi hebben den tijd niet, om zich met die ongelukkigen bezig te houden. Zij hebben het te druk met den Paus en „Roma intangibile", zij moeten den eerste onderdrukken en de wereld doen gelooven, dat het onmogelijk is hem wat ook terug te geven. Daarvoor word geld verkwist, de pers en het gepeupel omgekocht, en sterft het volk onderwijl van honger, nu men het zijn handel heeft afgesneden om Frankrijk te dwarsboomen ten gelieve van Bismarck. „De handel staat stil, de nijverheid vermag niets meer, het partieulier crediet is ondermijnd, de staatsbegrooting is verpletterend en de overal heerschende onzekerheid versmoort ieder initiatief." Zóó spreekt een lid der Italiaansche Kamer.

Het gelijkt alsof hij het *Dies irae* voor de regeering heeft gezongen, welker eenige zorg het schijnt te zijn, het Italiaansche volk tot den ondergang te brengen.

Het is ongeloofllijk welk getal praatjes men hier elken dag hoort uitkramen, wanneer het geldt den Paus en de Vaticaansche politiek te bestempelen.

Aanhoudend o. a. vraagt men: zal de keizer van Duitschland naar Rome komen of niet? Hij zal komen, zeggen alle liberale bladen; hij zal niet komen, zeggen de anderen, en, voegen de veelweters er bij, de Paus heeft aan Galimberti belast, aan den keizer te laten weten, dat, als hij naar Rome komt, het hem zeer kwalijk zal worden genomen! Geen woord natuurlijk is waar van de geheele geschiedenis.

Verder zegt men: de Paus is vóór, de Paus is tegen de toelating der Katholieken aan de stembus in Italië. Niemand weet het.

Men verzint scènes; kardinaal Hohenlohe zou, opgehitst door Bismarck, den Paus eens de waarheid hebben gezegd! Uwe Heiligheid *moet* de Katholieken tot tegenstanders der revolutie in Italië maken! Kardinaal Parocchi zou de partij van den Paus hebben opgenomen en aan Hohenlohe hebben verklaard, dat hij de belangen der Kerk verraadt, enz. enz.; de Paus zou van zijn kant niet weten wat te doen!

Van al die zaken is geen woord waar.

De wreekende hand des Heeren heeft zich nog niet teruggetrokken. Italië was er trotsch op aan de philaxora te zijn ontsnapt, doch dat ellendig diertje heeft ook zijn werk begonnen in Toscane.

Het eiland Elba, de provincie van Grasseto, die van Liena zijn reeds het slachtoffer van deze verschrikkelijke plaag. De prachtige wijnvelden van Orvieto en van Perugia verkeeren in groot gevaar. Niettegenstaande de terreinen, die aangetast zijn, ver uit elkander liggen, schijnt de besmetting zich mede te deelen op eene nog onbekende wijze. De beroemde wijnen van Chianti, de uitgebreide bezittingen van Brolië, toebehoorende aan den baron Ricasoli, zijn aangetast.

De philaxora werd het eerst in het jaar 1885 ontdekt in de gemeente Noto, provincie Siracuse op Sicilië, en in minder dan 3 jaren zijn aldaar van de de 32 gemeenten reeds een getal van 27 aan te wijzen, waar een centrum van infectie bestaat.

De eigenaars der wijnbergen roepen dringend de hulp in van regeering, academie, landelijke comité's; of deze officiëele lichamen iets tegen de kwaal zullen kunnen doen, is zeer twijfelachtig. Ongelukkig Italië!

De *emigratie* in Italië neemt toe. In de eerste drie maanden van 1887 was het getal emigranten reeds geklommen tot 49.250, en in de correspondeerende maanden van 1888 bereikte het 82.283, bijna 100 pCt. meer dan het vorig jaar.

Waaraan dit verschijnsel toe te schrijven? Zeker niet aan den toenemenden voorspoed. Ongelukkig Italië!

NIEUWSBERICHTEN.

CURACAO.

IN MEMORIAM.

Ll. Dinsdag is te Otrobanda de Pontificale en te Pietermaai de gezongen Requiem-mis gecelebreerd voor de rust der ziel van den HoogEerw. Heer **STEPHANUS JOHANNES JOSEPHUS NIEWENHUIS.** De overledene 26 December 1825 te Oldenzaal (Holland) geboren, was op een jeugdigen leeftijd reeds op Curaçao gekomen, om zich hier door een Missionarisleven toe te wijden aan het heil der zielen. Hij deed en voltooide hier zijne hoogere studien onder leiding van Mgr. M. J. NIEUWINDT z. g., ten dien tijde Apostolisch Vicaris van Curaçao, van wien hij op 20 Augustus 1849 de H. Priesterwijding ontving.

Kort na het ontvangen van het H. Priesterschap werd de WelEerw. Heer Nieuwenhuis tot kapelaan benoemd op het eiland *Bonaire*. Gedurende twee jaren, tot 1851 was hij een ijvervolle arbeider in den wijngaard des Heeren en stond trouw den toenmaligen Pastoor ter zijde in de vervulling van de moeilijke bediening van dat vrij uitgestrekte eiland, waar in die dagen nog slechts één parochie opgericht was.

In 1853 stelde zijn geestelijke overheid hem aan als Pastoor op het eiland *St. Martin*. Bijna vijf en dertig jarig lang heeft hij daar met getrouwe plichtsvervulling en onder moeitevolle zorgen het herdersambt gedragen. Als een blijk van waardeering der groote verdiensten door Pastoor Nieuwenhuis verworven ook opzichtens de tweede parochie op St. Martin (F. G.), waaraan ZijnEerw. zoo dikwijls het gevraagd werd of wanneer hij het nuttig oordeelde, altijd bereid was, zijne hulp te verleenen, werd hij door wijlen MGR. BLANGER, bisschop van Guadeloupe tot kanunnik honorair van diens bisdom benoemd.

Ten vorigen jare zag de Hoog Eerwaarde Heer Nieuwenhuis zich genoodzaakt om reden van eene geschokte gezondheid voor eenigen tijd zijn kudde te verlaten en de reis te aanvaarden naar Nederland. 'T was toen zijn vast besluit om na verblijf van eenige maanden in het Moederland, weer naar zijn geliefde Parochie op St. Martin terug te keeren. Na verloop van dien korten tijd, hoopte ZijnEerw. weer geheel hersteld te zijn en zijn werkzaambeden te kunnen hervatten. Maar helaas! wat de HoogEerw. Heer Nieuwenhuis in Holland meende te zullen vinden, werd hem door God niet gegeven. In plaats van daar de gezondheid terug te krijgen, nam zijn ziekte allengs toe en van dag tot dag openbaarde zijn vroegere kwaal al meer haar kwaadaardig karakter. In den laatsten tijd in het R. K. Ziekenhuis te Arnhem verpleegd, overleed hij daar op 28 Juli ll. in den ouderdom van bijna 63 jaren.

Moge de goede God zijn' getrouwen dienaar reeds in den Hemel de belooning geschonken hebben voor opofferende ar-

---

i mas; mi a coeminsa desprecia consehonan di mi mama, i poco poco mi tabata lastrá den un corriente di toer sorto di baheza. Remordimiento i desesperacion tabata haci mi bebe i busca di tolondra mi sintí i den e situacion-ai mi a cai di un picá na otro. Ta bon koe mi ta bai moeri, pasobra bida a bira un carga, un sufrimentoe pa mi. Bisa mama pa mi koe, apesar di toer lo ke a sosode, mi a stimé mas koe toer otro hende i lagué reza pa koe Dios tene misericordia coe mi."

Willem a moeri den mi braza. Mi a hiba su último adios pa mama, koe a busca i haja su consuelo den un morto cristian. E pober, bon mohé a pasa ainda cincoe anja den su situacion desgraciado, i despues el a moeri sosegá i santoe, manera el a biba.

Ata, Senjor,—asina mi amigoe a caba—ata historia di un mucha homber koe a bandona su cas inocente i koe a bira asina miserable pa mal egemplo. No laga stranja bo anto, koe mi tin tautoe miedoe pa mi jioe.

Mi a gradicié pa e confianza koe el a toema den mi, deseando é koe su jioe lo bin recompensa e sufrimentoe koe su ruman a proporcioné.

E ora nos a sali for di campo. Ainda tabatín algun gritoe di cantica, ma esai no tabata sino eco di toer e borotonan, koe tabata reina. Despues di un ora koe nos a pasa huntoe i come pida cos, mi a toema mi amigoe bieuw den mi wagen i nos a toema caminda pa nos cas. E tabata jen di gradicimentoe i é tabata sintié masjá feliz di a haja un ocasion koe é por a doena expancion na su coerazon.

Verdaderamente, mal egemplo i reparo humano ta e dos principal causanan di tantoe corrupcion den hubentud di awendia.

---

beid, ter zijner eer ondernomen en verricht. Zijn nagedachtenis blijve in zegening en zijn ziel in de gebeden der geloovigen aanbevolen.

R. I. P.

— Bij Gouv.-Beschikking zijn benoemd: de Heer *J. H. R. Beaujon*, Lid-plaatsvervanger van het Hof van Justitie in deze Kolonie, tot Lid van gezegd Hof, en de Heer *F. J. Olivier* tot Lid-plaatsvervanger van het Hof van Justitie voormeld.

— De Agenten van de "*Red D Line*" berichten, dat de *Caracas*, die volgens de tijd-tafel vandaag hier moest aankomen, eerst aanstaanden Donderdag kan worden verwacht, daar zij uit New-York niet den 25n, maar den 30n. Aug. jl. vertrokken is.

— De *Prins Maurits* van den W.-I. Md. zal hier den 10n dezer uit New-York, via Port-au-Prince, aankomen en den 12n de reis naar Europa voorzetten, terwijl de *Oranje-Nassau* den 11n uit Europa, via de gewone tusschenhavens, alhier arriveeren zal om den 12n naar New-York, via Port-au-Prince, te vertrekken.

— In den loop dezer week was de Justitie druk bezig met getuigenverhoor in zake den diefstal, ten huize van den heer J. Curiel gepleegd, bij den brand van den 24n Augustus jl. Twee personen zijn preventief gevangen gehouden en de zaak is tot verder onderzoek in handen van den Rechter-Commissaris. Bij een dezer heeft de politie op een vrij zonderlinge wijze een gouden zakhorloge ontdekt. Verleden Zaterdag nl. kregen twee pontvoerders twist met elkander bij het verdeelen van een bedrag, hun door den heer Curiel betaald, om eenigen zijner meubels van *Poenda* naar *Otrobanda* te vervoeren. De thans gevangene bracht zijn tegenpartij een slag in het aangezicht toe, die zeer op een snede geleek. Bij het onderzoek echter, dat de politie, die tusschen beiden kwam, instelde, vond zij bij den beschuldigde geen mes of iets dergelijks, maar een ander *corpus delicti*, nl. een gouden horloge, dat later den heer Curiel bleek toe te behooren. De man werd natuurlijk onmiddellijk in verzekerde bewaring gebracht.

Dank zij de energie, waarmede de Justitie in deze zaak gehandeld heeft, is de heer Curiel weer in bezit gesteld van een groot gedeelte van het hem ontstolene. Zoo heeft men, waarschijnlijk uit vrees voor de Justitie een bundel met verschillende ontvreemde voorwerpen aan de deur van den heer Curiel neergelegd.

De oorzaak van den brand is nog steeds onbekend. Men wil, dat de vlam eener kaars, welke de bewoonster der bovenste verdieping, een soort van kaartlegster, bij haar kunsten gebruikt, zich aan andere voorwerpen medegedeeld hebben.

—Verleden Dinsdagavond, omstreeks halfacht, is een brutale diefstal gepleegd in het R. K. Internaat op *San Fuego*. De dief, die de plaats en de gewoonten in het internaat goed moet kennen, heeft op de gelegenheid gewacht, dat de Eerw. Fraters met de schoolkinderen afwezig waren om gezamenlijk hun avondgebed te houden; toen sloop hij binnen, brak een kas open en nam p. m. *f* 300 mee.— Den volgenden dag werd een metselaar, die daar werkzaam was, en niet lang geleden vier jaren wegens diefstal in de gevangenis gezeten heeft, door de politie als de vermoedelijke dader gevat, maar weer in vrijheid gesteld wegens gebrek aan bewijzen.

— Verleden week heeft Z. D. H. Mgr. Joosten op St. Willibrordo aan 180 en ll. Donderdag op St. Rosa aan 140 menschen het H. Vormsel toegediend.

In beide plaatsen werd Z. D. H. een feestelijk ontvangst bereid.

- Gisteren werd de verjaardag van H. K. H. WILHELMINA, HELENA, PAULINA, MARIA, prinses der Nederlanden, alhier herdacht. 's Morgens om 6 uur kondigde de kapel van het garnizoen den heugelijken dag aan door het spelen van eenige volksliederen op het bastion boven de *Spaar- en Beleenbank*. Gedurende den dag wapperde de nationale driekleur van alle openbare gebouwen, terwijl al de Consuls ook hun respectieve vlag geheschen hebben. 's Avonds om acht uur had er eene optocht door militairen plaats. Vergezeld van fakkellicht marcheerde het militaire muziekkorps al spelende langs de voornaamste straten van *Otrobanda* en *Poenda*.

— Ten Parkette van den Procureur-Generaal liggen ter beschikking van de belanghebbenden een wollen omslagdoek [Abrigo] en een gouden kruisje, op straat gevonden.

CORRESPONDENCE.

X.— Différents motifs nous empêchent d'insérer votre article.

BUITENLAND.

ITALIË.— De Russische correspondent van de *Daily News* bericht: "De onderhandelingen tusschen het Vaticaan en Rusland, hoewel voor eenige weken geschorst, hebben reeds tot belangrijke schikkingen geleid. De heer Iswolsky, de gezant, is tot eene overeenkomst gekomen wat betreft de keuze van den vertegenwoordiger, door Rusland naar het Vaticaan te zenden. De bisschop van Wilna zal waarschijnlijk in vrijheid gesteld en andere prelaten, door den Czaar begunstigd, worden aangesteld in de openstaande bisdommen."

— Wij hebben dusver geene melding gemaakt van de geruchten, welke in omloop zijn omtrent 's Pauzen plan, om Rome te verlaten. Thans wordt gemeld, dat Z. H. in een particulier gesprek op formeele wijze die geruchten gelogenstraft heeft, en zijn spijt te kennen gaf, dat zijne jongste nota aan de nuntiussen op dergelijke wijze verklaard is geworden.

— 29 Aug.— Er had eene nieuwe uitbarsting van de vulkaan Lipari plaats.

FRANKRIJK.— Voor eenige weken, toen het Floquet-Boulanger-incident in de Kamer zich voordeed, schreef een correspondent uit Parijs aldus aan de redaktie van zijn blad:

„Ik heb hier al rumoerige Kamerzittingen bijgewoond, maar al hetgeen men tot hiertoe vertoond had, is poppenspel geweest bij hetgeen wij verleden Donderdag hebben beleefd: geschreeuw, gejoel, scheldwoorden, een oorverdoovend geweld, heviger misschien dan de oorlogskreten der Kannibalen, en dat wel ter zake van een wetsvoorstel van generaal Boulanger, strekkende tot eene onmiddellijke Kamerontbinding. Het bedroevend schouwspel, dat de Kamer den 12en Juli heeft opgeleverd, bewijst reeds op zich zelf, ik laat 's mans verdere bedoelingen en inzichten ter zijde, dat Boulanger honderdduizendmaal gelijk had. Op zijne inleidingsrede viel niets aan te merken; zij was in ernstige maar strenge woorden vervat, en geheel vrij van persoonlijke aantijgingen. In plaats van op staatkundig terrein te blijven, heeft Floquet die met allerlei personaliteiten beantwoord. Boulanger heeft in zijn dupliek den handschoen opgeraapt, Floquet uitgemaakt voor een slecht opgevoed scholier en hem als leugenaar gekwalificeerd. Floquet heeft opnieuw bewezen, dat de hoedanigheid van staatsman hem ten eenemale ontbreekt en De Mélide, dat hij niet weet te presideeren. Schoenmaker houd u bij uw leest! Zij waren indertijd op hun plaats te midden der Commune; de zetels, die zij thans bekleeden, zijn zij ten eenemale onwaardig.

Na het voorgevallene was een duel onvermijdelijk geworden .... Herstelt Boulanger van die wond, dan zal hij, let op wat ik hier voorspel, de openbare meening, zooals die in Frankrijk bestaat, meer dan ooit hebben teruggewonnen. Na het schandaal in de Kamer heeft hij zijn ontslag ingediend als vertegenwoordiger om zich opnieuw verkiesbaar te stellen; men zal olie op het vuur geworpen en eene nieuwe demonstratie hebben uitgelokt.

Persoonlijk ben ik volstrekt niet met Boulanger ingenomen; een militair moet in de eerste plaats een man van eer zijn, en ik kan hem niet vergeven, dat hij de onderteekenaar is geweest van het besluit tot verbanning van den hertog van Aumale, aan wien hij zijne generaals-epauletten heeft te danken gehad. Maar aan dien winkel moet een einde komen; de generaal zal misschien de oplossing bespoedigen, en daarom alleen wensch ik hem een goeden uitslag toe.

Indien genoemde correspondent geweten had wat een paar weken later gebeuren zou, hij had niet juister kunnen schrijven. Dezer dagen toch werd hier overgeseind: In drie verschillende departementen, nl. van Somme, Charente en Le Nord is Boulanger, respectievelijk met eene meerderheid van 35,000, 4,000 en 15,000 stemmen, tot afgevaardigde gekozen. Deze verkiezing heeft echter wanordelijkheden veroorzaakt in Parijs, Lilles en Amiens, en de *Temps* zegt, dat de keuze van Boulanger vernederend is voor het *gezond verstand* der natie. Emile Ollivier, ex-minister van het Keizerrijk, heeft zich voor de partij van Boulanger verklaard.

— 26 Aug.—De spanning tusschen Frankrijk en Italië wordt met den dag ernstiger. De Fransche minister van Marine, heeft de vloot in de Middellandsche Zee met 8 gepantserde schepen volstrekt, en, volgens een telegram van den 28n Aug., heeft de minister van Buitenlandsche Zaken Crispi opnieuw laten weten, dat Italië geen recht heeft om Massowah te bezetten en dat het rekening moet houden met de bij de capitulaties bepaalde grenzen.

— 29 Aug.— Boulanger zal zich tot candidaat stellen bij de verkiezingen voor den Senaat in Haute Vienne.

— 31 Aug.— In verschillende gedeelten van Parijs hebben ontploffingen van bommen plaats gehad.

—Een telegram van gisteren meldt, dat de Italiaansche regeering geen antwoord gegeven heeft op de nota van Goblet: dit zal vermoedelijk plaats hebben na de terugkomst van Crispi uit Duitschland.

DUITSCHLAND.— De pogingen der Duitsche Vrijmetselarij, om Keizer Wilhelm II het protectoraat op te dragen zijn deerlijk mislukt. Men heeft zich tot prins Heinrich gewend, doch deze scheen ook een "onoverwinnelijk vooroordeel" tegen de Vrijmetselarij te hebben. In een artikel van het vrijmetselaarsblad, *die Bauhütte*, wordt de tegenwoordige keizer thans rondweg, als actief tegen de Loge voorgesteld. De vrijmetselaars stellen, ofschoon velen er thans niet voor durven uitkomen, om zich groot te houden, veel belang in een koninklijk protectoraat. Het bewijs hiervoor geeft het Berlijnsche *Bundesblatt*, eveneens een vrijmetselaarsorgaan. Het zegt o. a.: "Zou eenmaal een tijd aanbreken, waarop de Duitsche Vrijmetselarij alle protectoraat zou moeten ontberen, dan zou voor de Vrijmetselarij in Duitschland een ernstig gevaar daaruit kunnen ontstaan."

— 28 Aug. — Gisteren werd de jongst geboren zoon van Keizer Wilhelm met grooten luister te Postdam gedoopt.

— 29 Aug.—Er heeft eene bijeenkomst tusschen Bismarck en Crispi plaats gehad, waarbij dezen een zeer vriendschappelijk ontvangst is te beurt gevallen. Hetgeen in die bijeenkomst onderhandeld werd, wordt echter streng geheim gehouden.

— 31 Aug.— In politieke kringen te Rome wordt bevestigd dat deze samenkomst geen politieke beteekenis heeft. Te Berlijn is men echter van meening dat Bismarck den Italiaanschen premier aanzet tot een oorlog tegen Frankrijk.

SPANJE, 27 Aug.— De regeering heeft een bouwkundige benoemd om de oude Kathedralen van Burgos, Barcelona en Santiago, te onderzoeken en te bestudeeren wat er aan te herstellen mocht zijn, ten einde instortingen, als bij die van Sevilla, te voorkomen.

De ex-keizerin Eugénie van Frankrijk, de ex-koningin Isabella en de koninging-regentes Christina hebben belangrijke sommen bijeengebracht om de onmiddelijke herstelling der kathedraal van Sevilla te bevorderen.

ENGELAND, 27 Aug. — In eene op een feestmaal gehouden redevoering zeide Waddington dat Frankrijk vóór alles den vrede wil, en den 28 Aug. werd uit Londen gemeld, dat, in weerwil van de jongste bijeenkomst der Keizers, de betrekkingen tusschen Rusland en Duischland weer gespannen zijn.

— 29 Aug.— Uit Londen bericht men, dat een Duitsch oorlogsschip eenige matrozen te Bagamoy, op de kust van Zanzibar, ontscheept heeft en dat zij de vlag van den Sultan verscheurd hebben. Deze willekeurige handeling heeft groote ontevredenheid veroorzaakt. Gisteren werd uit dezelfde stad geseind, dat, de Duitschers Addelar in het grondgebied van Dahomey bezet hebben, ten N. O. van Salagah hebben zij de Duitsche vlag geheschen en een stad en een fort gebouwd. Aan de stad hebben zij den naam van Bismarckburg gegeven.

RUSLAND, 28 Aug.— Uit Odessa verzekert men, dat Dr. Gamalia gelooft een middel tegen de cholera ontdekt te hebben.

AZIE. — Eene statistiek, verschenen in de *Etudes religieuses*, geeft aan, dat het aantal Jesuïeten, thans in onderscheidene buitenlandsche missiën werkzaam, 2377 beloopt, waaronder, 1323 priesters, 309 onderwijzers en 665 assistenten.

In de missie aan de kust van Malabar (Voor-Indië) zal binnenkort een middelbare- en hoogeschool verrijzen ten behoeve ook der Monophysieten, die, zoekende naar bekwame professoren geen anderen dan katholieke hoogleeraren konden vinden. Het hoofd dezer Monophysieten, Mar Aleram, begaf zich onlangs naar den apost.-delegaat, aartsbisschop Ajuti, om met hem te confereeren over de oprichting dezer school.

V. S. v. N. AMERIKA. 27 Aug. — Uit New-Jork wordt bericht, dat de geele koorts in Jacksonville opnieuw toeneemt. Gisteren hadden 16 gevallen plaats. Een telegram van den 31n Aug. bericht verder, dat de epidemie zich verspreidt, in weerwil van al de pogingen, die de autoriteiten aanwenden om haar tegen te gaan.

— 28 Aug. — Ten gevolge eener aanvaring met de boot *Oceanic*, van Hong Kong afkomstig, is de stoomkustvaarder *City of Chester* bij het binnenloopen van San Francisco gezonken. 15 personen hebben het leven verloren.

— 29 Aug.— De Senaat heeft het Anglo-amerikaansch verdrag, betreffende de visscherij, verworpen. Dientengevolge heeft Cleveland aan het Congres een boodschap gezonden, waarin hij, naar luid van een telegram van gisteren, voorstelt vergeldingsmaatregelen te nemen tegen Canada, daar dit land aan de Amerikaansche vrisschers moeilijkheden in weg legt.

CUBA, 28 Aug. — Gisteren vergaderde de Kamer van Koophandel te Habana om te onderhandelen over den postdienst voor de Antillen met de booten van de Herera-lijn.

— 29 Aug.— In Santiago de Cuba doet het gerucht de ronde, dat generaal Légitime gekozen is tot president van Haiti.

Falsificacion di Historia.

o

VII.

Papado i su influencia riba historia di pueblonan.

Den capítulo anterior nos a repeti e expresion célebre di Pertz, koe "di mihó defensa di Papanan ta, haci nan bida conocí." Coe mes razon nos por bisa; nos no por haci mihó refutacion di e acusacionnan, koe enemigoenan ta trece contra Papado, koe jama atencion riba su historia i mustra su influencia salvador riba toer pueblo i siglonan.

P'esai, afin di rechaza toer e acusacionnan, di cual nos a papia den nos escritonan, i na mes tempoe resisti toer otro atake contra Papado, — nos kier sigui curso di historia di Papanan, basando nos solamente riba opinion di scirbidó protestantnan, koe no por ta sospechá di tin prediléccion pa Papanan.

1°. *Papado a trece Cristianismo na mundoe. Promé misionario tabata e di promé Papa, San Pedro*, koe riba dia di Pentecostes, promé koe otro apostelnan, a predica Evangelio na mundoe. Di manera

di mas glorioso su succesornan a sigui e trabao koe San Pedro a coeminsa. E santoe Papa *Eleutherius* († 189) a manda misionarionan na Inglaterra, e santoe Papa *Coelestinus* (422—432) na Escosia i na Irlandia; Clovis i Franconan debe Cristianismo na Papa *Hormidas* (514—523); *Gregorio el Grande* a haci Agustin coe 39 companjeroe bai na Inglaterra, pa hiba aja noticia alegre di Salvacion. Pueblo di Noordnan, huntoe coe Polonia, Hungria i pueblo Eslavonan a ricibi tesoro di fe for di predicadónan di Evangelio, koe tabata sali for di Roma, o koe por lo menos tabata ricibi nan mision for di Roma. Ma Alemania tambe meste gradici Roma, koe é ta posede Cristianismo. A lo menos ta Papa *Canon* a manda San Kilianus cerca Franco orientalnan, ta Papa *Sergius* a manda San Willibrordo na Hoelanda, ta Papa *Gregorio II* a manda San Bonifacio i San Corbiniano na Alemania Central. "Alemannan" — asina e Protestant K. A. Menzel ta bisa — "a ricibi e elemento principal di renovacion di mundoe, *Cristianismo*, coe intervencion di Roma i den forma Romano; henter nan civilizacion, nan ciencia i nan legislacion ta desarrollá riba ehemplo di *Roma*." Mescos J. G. Herder tambe ta testimonia: "Si extencion di Cristianismo ta un mérito riba é mes caba, anto Papanan meste tin un derecho particular riba e mérito-ai. Inglaterra i major parti di Alemania, Reino di Noordnan, Polonia i Hungria debe koe nan a bira *Reino cristiano* na e predicadónan di fé, koe Papa tabata manda, i na e institucionnan, koe é tabata jama na bida: si, koe Huno, Saraceno, Tártaro, Turco i Mongolonan no a destrui Europa pa semper, ta trabao di Papa. Si toer cas imperialnan, si toer emperador, rei, conde i cabajeronan meste tabata obligá un dia, pa mustra na público e méritonan, coe cual promé aja nan a haja soberanía riba pueblonan, anto e gran lama di Roma, adorná coe un triple corona, cargá riba schoudernan di un pader sin defensa, lo por a bendiciona nan toer coe santa cruz, bisando: "*Sin mi, boso lo no tabata, lo ke boso a bira.*"

Mes cos koe den promé tempoenan na beneficio di Europa, despues tambe, den henter Edad-Media, misionarionan di Papa a bai te den hoekinan di mas retirá di mundoe, pa traha na combercion di e pueblonan, koe ainda tabata den sombra di morto. Den nos tempoe-aki mes, pa caba, *Propagando Fide*, e institucion di mas grandioso di Papanan, ta doena prueba elocuente di cuantoe mundoe tin di gradici Cristianismo na Papanan.

2°. Huntoe coe Cristianismo Papanan *a doena mundoe civilizacion i ciencia tambe*. Esai Herder, entre otro mas, ta testimonia, caminda é ta bisa: "Ta sigur koe obispoe di Roma a haci muchoe pa mundoe cristian: manteniendo gloria di su ciudad, no solamente el a conkista un mundoe pa medio di combercion, ma el a gobernè coe introduccion di lei, moral i costumbernan, durante un tempoe muchoe mas largoe i coe manoe mas sigur, koe nunca por tabata posible pa Roma antigua haci." "Sin herarkía Romana" — e mes Herder ta bisa — "probablemente Europa lo tabata víctima di tiranonan, teatro di continuo pleito, si, completamente un desierto di Mangolonan." Den e mes spiritu un otro Protestant, Rühs, ta scirbi: "Na gobierno di herarkía, koe en fondo tabata existi caba, tempoe imperio Romano a cai den manoe di bárbaronan, — na gobierno di herarkía mundoe nobo tin di gradici, na promé i principal lugá, su civilizacion. Eclesiásticonan tabata baha cerca e pueblo salvagenan, i cerca cada clase particular di pueblo nan tabata sabi, coe nan cuidao i inteligencia, di haja relacion pa hibé na e cos mihó i mas elevá (Cristianismo), koe nan a trece." Ainda mas terminantemente otro Protestant, Johannes von Müller, ta papia di e influencia salvador, koe Papado a egerce riba civilizacion: "Coe e mes presencia di spiritu koe senado antiguo, Papa di Roma tabata haci uso di cada ocacion, pa haci su Silja independiente, pa doena su poder balor riba herarkía occidental i pa lamta riba ruinanan di e religionnan di Noord un reino di muchoe major extencion, koe esun riba cual emperadornan di antigüedad tabata goberna. Asina a sosode, koe é koe no kier a kere den Cristoe, mester a haci caso di Papa sin embargo, i koe, maske e reino nobo instituinan a bolbe parti na un sin número di otro reino, henter nos parti di mundoe a conserva *un* religion i *un* obispoe principal. *Toer e luz, den cual nos ta contenta nos awe*, i koe no ta solamente provechoso pa nos mes, ma koe, gracias na spiritu emprendedor di Europa, ta di un influencia incalculable riba toer otro partinan di mundoe, — *toer e luz-ai* nos tin di gradici na e circunstancia, koe, na caida di imperio Romano, tabatin un herarkía, koe por a tuma gobiernoe den su manoe. Bárbaronan tabatin mester di un tutor, koe, salí for di tera di mas sabi di antigüedad, tabata inviolable en cuantoe na su dignidad, i koe, como pader, tabatin interes pa koe fé sea conservá. Sin é (Papa) cienciannan di mundoe antiguo lo a keda mes stranjoe pa nos, koe ciencia Griego a keda pa Turconan........ *¿ Kiko nos lo a bira sin Papa?* Mes cos koe Turconan, koe, na medida koe nan tabata nenga religion di Bizantinonan (Cristianismo) i nenga di haci nan Sultan sometè na sucesor di Crisóstomo, a keda derá den nan barbaridad."

Pa duna un idea di lo ke Papanan a haci pa conservacion i progreso di ciencia, nos ta apela na e siguiente tetimonionan, haci pa algun Protestant célebre: "Hende no por laga di haci elogio na e gran institucionnan, koe herarkía a trece na bida den toer tera catolicanan" — Herder ta bisa: — "i kisas ciencianan lo a bira pober hopi tempoe caba, si de vez en cuando nan no por a alimenta nan coe e wiriwirinan, koe tabata cai for di e santa mesa antiguanan." K. A. Menzel ta papia coe di mas grandi consideracion di e school di combentoenan, koe clero católico a habri i hiba te na un altura di mas elevá, i depues é ta sigui bisa: "E reforma, koe a haci e schoolnan-ai bira institucion di ensenjanza mas elevá, no a sali di Alemania. Verdadero fundadornan (di e Universidadnan) tabata Papanan.... Esai ta obra di Papanan: Alejandro III, Gregorio XIII, Honorio IV, Clemente V i Urbano V. Generalmente e Universidadnan tabata considerá como institucion eclesiástica, koe Iglesia mester a cuida i riba cual, na promé lugá, Papa meste tabatin vigilancia. P'esai derecho di institui Universidad nobo i di troca ó mehora esnan koe tabata exsisti, tabata duná na Papanan, como nan verdadero protector i gobernador." E historiador protestant, Leo, ta duna e siguiente testimonio di e influencia civilisadó, koe Papanan ta eherce: "Maske soberanía tabata ehercé awor p'e nacion-aki, poco despues pa otro nacion, — Iglesia Romana tabata sabi, for di tempoe di caida di imperio Romano, di conserva su poder i su influencia. Cada paso importante, koe tabata hiba tera di Franconan na un civilizacion mas elevá, tabata dirigí pa Iglesia di Roma." Cristianismo, koe tin riba mundoe su principal defensor den Papa, ta, asina e mes Leo ta bisa na otro lugá:" e siminja, for di cual toer verdadero progreso a nace den Edad-Media: i mes cos koe é tabata e promé reformador di imperio Romano, asina mes despues el a bira fundador di reino di Carolinonan." I, asina Herder ta huzga," ta un hecho innegable, koe obispoe di Roma a pone su seljo riba toer esai i duna corona na reino di Franconan. El a duna Carlo, den e tempoe célebre-ai un regalo nobo: corona imperial di Roma"...... koe segun aprecio di toer pueblo Europeo meste ta jamá *e dignidad terenal di mas elevá.*

(*E ta signi.*)

NOTICIA.

Un accion imponente.

Poco dia pasá Reina-regente di Spanja tabata keire na wagen coe su dos jioe mohénan. Na caminda el a contra un pader, koe tabata hiba Santoe Sacramentoe pa un enfermo. Ora la Reina a ripara koe e pader tabatin Santoe Sacramentoe cerca dje, el a stop su wagen i el a haci e pader drenta na su lugá. Coe su dos jioenan na manoe el a sigui camna tras di e wagen. Un multitud di hende koe a presencia e accion-ai koe ta un testimonio di e Reina su fe católica, a sigui companjé te na misa di *N. Señora del Carmen*, caminda el a drenta bai reza un poco i spera koe su wagen bolbe. Ora el a sali for di misa, e tabata ricibí coe muchoe entusiasmo i e multitud di hende koe a rondona su wagen, no kier a laga é bai.

Bismarck su influencia.

Un courant di Alemania, *Kreuzzeitung*, ta conta koe algun dia promé koe morto di Emperador Friedrich, i koe su jioe Wilhelm [koe awe ta emperador] tabata atende coe asuntonan di su papa. — Bismarck a bai na palacio pa papia riba algun asuntoe. Mientras Bismarck tabata spera nan bai pidi audiencia p'é, el a tende música i hopi boroto den un kamber aibanda. El a drenta e kamber i el a haja jioenan di Wilhelm bailando, mientras é di major tabata toca un draaiorgel. Un di e jioe chikitoenan a corre bini cerca Bismarck i pidié pa baila un poco coe n'é. "Esai mi no por haci" — Bismarck dici — mi ta muchoe bieuw caba, ma si, mi ta bai toca orgel un poco pa bo roeman grandi tambe balia un poco." Bismarck a coeminsa drai e orgel i e príncipe chikitoenan tabata balia koe ta un contentoe. Den esai Wilhelm a drenta e kamber, el a keda para mira kiko tabata sosode. Despues di un rato é dici coe Bismarck, moestrando riba su jioe major: "Ata un futuro emperador di Alemania, koe for di chikitoe caba bo ta pone balia segun bo toca."
